

BADMINTONNING SPORT TURI SIFATIDA PAYDO BO'LISHI TARIXI VA O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI

Mamurov Baxrom Baxshulloevich

Buxoro muhandislik-texnologiya instituti

<https://doi.org/10.53885/edinres.2024.01.1.038>

Annotatsiya. Maqolada badmintonning sport turi sifatida paydo bo'lishi tarixi va o'ziga xos xususiyatlari, uning kelib chiqishi, sport o'yini sifatida rivojlanib borishi, kelajak avlod uchun sog'lom turmush tarzini shakllantirish bugungi kunning eng dolzarb muammolaridan biridir. Maqolada aynan shu masalalar atroficha yoritilib berilgan.

Kalit so'zlar: BWF, badminton, volan, roopa, o'yin, olimpiya, sport, jismoniy rivojlanish.

THE HISTORY AND CHARACTERISTICS OF THE EMERGENCE OF BADMINTON AS A SPORT

Mamurov Bakhrom Bakhshulloevich

Bukhara Institute of Engineering and Technology

Abstract. In the article, the history of the appearance of badminton as a sport and its characteristics, its origin, development as a sport, and the formation of a healthy lifestyle for the future generation are one of the most urgent problems of today. These issues are covered in detail in the article.

Key words: BWF, badminton, volan, roopa, game, olympics, sports, physical development.

ИСТОРИЯ И ОСОБЕННОСТИ ВОЗНИКНОВЕНИЯ БАДМИНТОНА КАК ВИДА СПОРТА

Мамуров Бахром Бахшуллоевич

Бухарский инженерно-технологический институт

Аннотация. В статье история появления бадминтона как вида спорта и его особенности, его зарождение, развитие как вида спорта, формирование здорового образа жизни будущего поколения являются одной из наиболее актуальных проблем современности. Эти вопросы подробно рассмотрены в статье.

Ключевые слова: BWF, бадминтон, волан, роопа, игра, Олимпиада, спорт, физическое развитие.

Kirish. Badminton juda keng tarqalgan sport o'yini. Uni dunyoning barcha qit'alarida turli yoshdagi millionlab odamlar - bolalardan tortib keksalargacha o'ynashadi. O'yinning keng ommalashishi uning qoidalarining soddaligi, shuningdek, unda faqat ikki kishi va bundan tashqari, har qanday yoshdagi ishtirok etishi mumkinligi bilan izohlanadi.

Respublikamizda badminton sport turini yanada keng rivojlantirish, aholi keng qatlamlarini, xususan, yoshlarni badminton sport turi bilan muntazam shug'ullanishga jalb etish, ular orasidan iqtidorli sportchilarni saralab olish, yuqori malakali trener kadrlarni tayyorlash tizimini rivojlantirish, mavjud moddiy-texnika bazadan samarali foydalanish maqsadida 2021-2022 o'quv yilidan boshlab har bir Olimpiya va Paralimpiya sport turlariga tayyorlash markazlarida, sport maktablarida, ixtisoslashtirilgan sport maktablarida badminton bo'limlarini ochish bo'yicha aniq chora-tadbirlar belgilangan. Kelajak avlod uchun sog'lom turmush tarzini shakllantirish bugungi kunning eng dolzarb muammolaridan biridir. Har bir davlat o'z avlodidan sog'lom, mehnatga layoqatli, vatanni himoya qiladigan, jamiyat talablari asosida yashaydigan kelajak avlodni kutadi.

Asosiy qism. Jismoniy faollik inson faoliyatining ajralmas turi bo'lib, sog'lig'ini saqlash va mustahkamlash uchun mutlaqo zarurdir. Progressiv tendentsiyaga ega bo'lgan zamonaviy turmush tarzining o'ziga xos xususiyatlaridan biri bu neyropsik ortiqcha yuk bilan birgalikda jismoniy faoliyat (gipokineziya) va mushaklarning ishini (gipodinamiya) kamaytirishdir.

Bugungi kunda badminton ko'pchilikka 1992 yildan beri Olimpiya o'yinlari tizimining

bir qismi bo'lgan maxsus jismoniy va texnik tayyorgarlikni talab qiladigan ajoyib, nafis sport o'yini sifatida tanilgan. Badminton o'ynashda sportchilar uchun zarur bo'lgan barcha jismoniy rivojlanish talablarini hisobga olsak, shunday xulosaga kelishimiz mumkin.

Boshlang'ich sinf bolalarida badminton o'ynash texnikasini o'zlashtirish sinflarning birinchi to'rt yilidagi butun mashg'ulot jarayonining asosidir. Shu sababli, murabbiy birinchi navbatda o'yin texnikasi asoslarini o'zlashtirish va uni takomillashtirishga e'tibor qaratishi kerak, shundan so'ng u faqat bolaning jismoniy tayyorgarligi darajasiga e'tibor qaratishi kerak.

Badminton sayyoramizdagi eng qadimgi o'yinlardan biridir. Uning kelib chiqishi haqida ko'plab taxminlar mavjud. Ikki ming yil oldin Qadimgi Yunoniston, Xitoy, Yaponiya, Hindiston va Afrika mamlakatlarida paydo bo'lgan degan taxminlar mavjud.

1650 yilda Shvetsiya qirolichasi Kristina "patli to'p" o'ynash uchun Stokgolmdagi Royal Palace (Qirollik saroyi) yaqinida maydoncha (kort) qurdi. Kort hali ham Shvetsiya poytaxtida mavjud va hozir cherkovga tegishli.

XIX-asrda Angliyada volan o'ynash ayniqsa Bofort gertsogi oilasida mashhur bo'ldi. Gertsog badminton assotsiatsiyasining homiysi va Front Hall egasi edi. U erda hozirgi kungacha ham qadimgi raketkalar va volanlarning ajoyib to'plami mavjud.

1860 yilda Isaak Spratt "badminton – batldor – yangi o'yin" kitobini nashr etdi, unda badmintonning birinchi qoidalari tasvirlangan. Hinduston zamonaviy badminton vatani hisoblanadi. Bu Hindistonda «roopa» deb nomlangan o'yindan kelib chiqqan.

O'sha davrda Hindistonda xizmat qilgan ingliz zobitlari bu o'yinni katta qiziqish bilan o'ynaganlar. 1872-yilda vatanlariga qaytgach, ular mazkur qiziqarli o'yinni Glochestershir yaqinidagi Badminton er-mulkida namoyish etishadi. Aynan shu yil Angliyada mana shu er-mulk nomidan kelib chiqib "badminton" deb nom berilgan o'yinning "tug'ilgan yili" hisoblanadi. 1875-yilda zobitlarning "Folkstaun" nomli badminton klubiga asos solinadi. Assotsiatsiyaning ilk prezidenti polkovnik Dolbi bo'lib, u "pune"- "roopa" o'yinlari qoidalari asosida badmintonning yangi qoidalarni ishlab chiqishda faol ishtirok etadi. Ana shu qoidalarning ayrimlari bugungi kungacha saqlanib qolgan. Asta-sekin Angliyada badminton klublari yuzaga kela boshlaydi. Shuni ta'kidlash kerakki, o'sha davrda turli hududlarda o'Ichami har xil bo'lgan maydonlarda o'ynashgan. Gvilforddagi kort ayniqsa mashhur bo'lgan.

1898-yilda badminton bo'yicha ilk rasmiy turnir bo'lib o'tadi. 1899-yil 4- aprelda Londonda birinchi marta Angliya chempionati o'tkaziladi. Keyinchalik Angliyada chempionatlar ommalashadi, badminton klublari soni ham ortib, badminton o'yini Birlashgan Qirollik va butun Yevropada keng ommalashib boradi.

Yangi sport o'yini tez ommalashib, o'z navbatida, volan ishlab chiqarish ham rivojlanadi. 1898-yilda volan ishlab chiqarish bo'yicha ilk patentni Enn Jekson xonim oladi.

Dolbi bo'lib, u "pune" - "roopa" o'yinlari qoidalari asosida badmintonning yangi qoidalarni ishlab chiqishda faol ishtirok etadi. Ana shu qoidalarning ayrimlari bugungi kungacha saqlanib qolgan.

Badminton nafaqat Angliya, balki boshqa mamlakatlarda ham keng tarqaladi. 1934-yilda Xalqaro Badminton Federatsiyasi (IBF) sifatida tashkil etilgan bo'lib, dastlab to'qqiz davlat (Kanada, Daniya, Angliya, Fransiya, Irlandiya, Niderlandiya, Yangi Zelandiya, Shotlandiya va Uels) a'zo bo'lgan.

1981-yilda IBF Jahon Badminton Federatsiyasi bilan birlashtirildi va 2006-yil 24-sentabrda Madridda bo'lib o'tgan navbatdan tashqari umumiy yig'ilishda tashkilot nomi Butunjahon Badminton Federatsiyasi (BWF) ga o'zgartirildi.

BWF tashkil etilganida (IBF sifatida), uning bosh ofisi Buyuk Britaniyaning Cheltenxem shahrida joylashgan edi. Bosh ofis 2005-yil 1- oktabrda Malayziyaning Kuala Lumpur shahriga ko'chirildi. Hozirgi kunda BWFga butun dunyo bo'ylab 176 ta davlat a'zo bo'lib, ular 5 ta qit'a konfederatsiyasida tuzilgan.

Ilk rasmiy jahon chempionati 1977-yil Shvetsiyaning Malme shahrida bo'lib o'tgan. 1992-yilda badminton olimpiada o'yinlari oilasiga qabul qilindi.

Badminton mashhur sport o'yini. U butun dunyoda, ayniqsa Osiyo mamlakatlarida keng tarqalgan. Badminton mashg'ulotlari inson tanasiga turli xil ta'sir ko'rsatadi, jismoniy fazilatlarini

rivojlantiradi, irodaviy fazilatlarni rivojlantirishga hissa qo'shadi va ishtirokchilarning sog'lig'iga g'amxo'rlik qilish uchun barqaror ehtiyojni yaratadi. Badminton mashg'ulotlari vizual idrok etishning aniqligini oshirishga yordam beradi, vosita reaksiyasining tezligini oshiradi va maydon haqida fazoviy tushunchani shakllantiradi.

Badmintonchi tomonidan qo'llaniladigan harakatlar tabiiy bo'lib, ular yugurish, uloqtirish va sakrashga asoslangan.

Sakrash mashqlari oyoqlarning mushak-ligamentli apparatlarini mustahkamlashga yordam beradi. Ta'sirli harakatlar qo'llarning harakatchanligini oshiradi va ularning ligamentli apparatlarini mustahkamlaydi.

Badminton vositalarining kompleks ta'siri metabolizmni oshiradi, butun tananing faoliyatini yaxshilaydi, qon aylanish va nafas olish organlarining faoliyatini rag'batlantiradi, asab tizimini mustahkamlaydi.

O'yin faoliyati ishtirokchilarda quvnoqlik, pozitivizm, xushchaqchalik kabi ijobiy his-tuyg'ularni uyg'otadi.

Shuning uchun badminton nafaqat jismoniy rivojlanish vositasi, balki, ayniqsa, aqliy mehnat bilan shug'ullanadigan odamlar uchun faol dam olish vositasidir.

Badminton mashg'ulotlari jasorat, o'ziga ishonch, tez fikrlash, topqirlik va qat'iyat kabi qimmatli shaxsiy fazilatlarni rivojlantirishga yordam beradi.

Badmintonning maktablar, oliy o'quv yurtlari va ishlab chiqarish jismoniy madaniyatining o'quv jarayoniga kiritilishi xalqni ommaviy jismoniy sog'lomlashtirish, sog'lig'ini mustahkamlash, aqliy va jismoniy faollikni oshirish, ijodiy uzoq umr ko'rishni ta'minlash, harbiy xizmatga tayyorlash muammolarini hal qilishga yordam beradi. Ma'lumki, badminton kosmonavlarning jismoniy tarbiya dasturiga kiritilgan.

Badmintonning soddaligi va qulayligi har qanday yoshdagi va jinsdagi odamlarga ushbu sport bilan shug'ullanishni boshlash imkonini beradi. Havaskor mashqlar katta xarajatlarni talab qilmaydi, odamlar ochiq havoda mashq qiladilar, oddiy platformalar va uy qurilishi jihozlaridan foydalanadilar.

Yukning individual dozalanishi mumkin bo'lgan o'zgaruvchanligi badminton vositalarini dam olish uylarida va universitetlardagi maxsus tibbiy guruhlarda rehabilitatsiya tadbirlariga kiritish imkonini beradi.

Boshqa tomondan, badminton texnik jihatdan qiyin o'yin. Yuqori toifali sportchilar tez va osonlik bilan kortning bir chetidan ikkinchisiga o'tadilar, volanni qiyin pozitsiyalardan olib chiqadilar va sakrashda hujumkor «zarb» zarbasini chiroyli bajaradilar. Hisob-kitoblarga ko'ra, bir sportchi o'rtacha rallida 20 ta zarbani amalga oshiradi. Agar bu zarbalarning 2/3 qismi burchaklarga qaratilgan deb faraz qilsak, badmintonchi 100 m ga yaqin masofani bosib o'tgani ma'lum bo'ladi. Uchrashuvda bosib o'tilgan masofa 6 km gacha bo'lishi mumkin. Zamonaviy o'yinda volan uchun maksimal tezlik rekordi 493 km/soatni tashkil etadi, bu badmintonchilarni o'yin holatini tezda baholashga, o'yinning borishini bashorat qilishga va o'zlari uchun taktik jihatdan qulay vaziyatlarni yaratishga majbur qiladi. Shuning uchun badmintonchilar doimo o'yin davomida hal qiladigan intellektual va motorli vazifalarga duch kelishadi. O'yin vaziyatlarining xilma-xilligi va o'zgaruvchanligi volanning traektoriyasidan, uning tezligidan, o'yinchilarning maydondagi holatidan, ularning harakat yo'nalishlaridan va zarba berishda kuchning kattaligidan iborat. Badmintonda o'yinchilarning yaxshi rivojlangan muvofiqlashtirish qobiliyatlari katta ahamiyatga ega bo'lib, ular kortda harakat harakatlarini tez va samarali bajarishga yordam beradi.

Badmintondagi musobaqalar turli va murakkabdir. Uning tizimli tahlili jismoniy sifatlarning namoyon bo'lishi va texnik tayyorgarligi, sportchilarning jismoniy tayyorgarligi va ular tomonidan bajariladigan taktik harakatlar o'rtasidagi bog'liqlikni ochib beradi. Texnika va taktik harakatlar o'rtasidagi bog'liqlik ochib berilgan. Shunday qilib, badmintonchining tayyorgarligining barcha jihatlari raqobat faoliyatida har tomonlama namoyon bo'ladi. Badminton musobaqalarida tayyorgarlikning turli jihatlari muvaffaqiyatli amalga oshirish sportchining yaxlit tayyorgarligidan dalolat beradi.

Adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2020-yil 11-martdagi "O'zbekiston

Respublikasida badminton sport turini rivojlantirish chora-tadbirlari to‘g‘risida’ VM-143-son qarori. <https://lex.uz/uz/docs/-4761107>

2. Алексеев, В. Бадминтон для самых маленьких / В. Алексеев // Физическая культура в школе. – 1991. – № 5. – С. 52–54.

3. Васильев, К.И. Результативность соревновательной деятельности и функциональное состояние высококвалифицированных бадминтонистов / К.И. Васильев, Л.Г. Рогулева, Л.Г. Корягина // Омский научный вестник. – 2012. – № 3 (109). – С. 174–177.

4. Галицкий, А. Азбука бадминтона / А. Галицкий, О. Марков. – М.: Физкультура и спорт, 1971. – 96 с.

5. Глебович, Б.В. Бадминтон для детей / Б.В. Глебович, А.А. Постников. – М.: ФиС, 1968. – 160 с.

6. Глебович, Б.В. Секция бадминтона в школе / Б.В. Глебович, Ю.Н. Смирнов. – М.: Физкультура в школе. – 1988. – № 9. – С. 52–53.

7. Григорян Э.А. Двигательная координация школьников в зависимости от возраста пола и занятий спортом: Автореф. дис. канд. пед. наук. - Киев, 2006 с.23

8. Дауни, Д. Бадминтон для школ / пер. с англ. А.А. Ивашина. – Лондон, 1978. – 94 с.

9. Жигун Е.Е. Современные научные подходы к обучению глухих и слабослышащих детей игре в бадминтон / Е.Е. Жигун, М. Таштариан // Актуальные проблемы и перспективы развития индивидуально-игровых видов спорта: материалы Всероссийской научно-практической заочной конференции с международным участием. – М.: РГУФКСМиТ, 2015. – С. 124–128.

10. Игнатъев, М.А. Бадминтон как одно из средств улучшения двигательных возможностей школьников с нарушением слуха: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Игнатъев Михаил Алексеевич. – Чебоксары, 2002. – 179 с.

11. Кадетова, Н.В. К вопросу об основах общей и специальной физической подготовки бадминтонистов школьного возраста / Н.В. Кадетова // Психология и педагогика на современном этапе. – 2015. – № 6. – С. 73–75.

12. Коваленко, Т.Г. Методика совершенствования игры в бадминтон: учеб. пособие. – Волгоград: ВГУ. – 2006. – 69 с.

13. Кон, И.С. Психология ранней юности/ И.С.Кон. - М.: Просвещение, 1989 с.187оличество

14. Лифшиц В.Я. В общении с воланом / В.Я. Лифшиц. М.: Физкультура и спорт, 1990

15. Таштариан, М. Биомеханизм хлеста как основа техники удара «смеш» в бадминтоне / М. Таштариан, А.А. Шалманов, Е.Е. Жигун // Теория и практика физической культуры. – 2016. – № 3. – С. 102–104.

16. Темченко, В.В. Оценивание успеваемости студентов, занимающихся бадминтоном / В.В. Темченко, Т.Н. Мальцева // Физическое воспитание студентов. – 2011. – С. 103.